

HRVATSKI
VELIKANI

dr. sc. Božo Skoko

BOŽO SKOKO

HRVATSKI VELIKANI

ZAGREB, 2014.

SADRŽAJ

Predgovor	9
Tko su zapravo hrvatski velikani i kako se prema njima odnosimo?	13
Uvod	15
Prvi povijesni pokušaji predstavljanja najzaslužnijih Hrvata	19
Hrvatski velikani u zdanjima i na umjetničkim djelima	21
Trgovi i spomenici posvećeni hrvatskim velikanima u hrvatskom glavnom gradu Zagrebu	24
Trgovi posvećeni hrvatskim velikanima u ostalim hrvatskim gradovima	27
Hrvatski velikani u Uredu predsjednika Republike Hrvatske, Hrvatskom saboru i na hrvatskim odlikovanjima	30
Hrvatski velikani na rektorskim lancima zagrebačkih sveučilišta	35
Hrvatski velikani na hrvatskim novčanicama	36
Hrvatski velikani u turističkoj, gospodarskoj, znanstvenoj i političkoj promociji Hrvatske	37
Velikani na hrvatskim poštanskim markama	45
Znanstvena i stručna literatura o hrvatskim velikanima	50
Hrvatski velikani na Internetu	64
Izvori o hrvatskim velikanima koji su rođeni i(li) djelovali izvan Hrvatske	68
Znameniti Hrvati pri Svetoj Stolici i velikani koji su stvarali u Vječnom Gradu te pridonosili slavi Italije	72
Hrvatski velikani na filmu	77
Istraživanja javnog mnijenja i medijski izbori najvećih hrvatskih velikana	80
Problemi „svojetanja“ i „dijeljenja“ velikana	91
Hrvatski velikani, nacionalni mauzolej i posljednja počivališta	97
Katolička crkva i hrvatski velikani	102
Umjesto zaključka – Kako definirati hrvatske velikane i izabrati 100 najvećih?	108
Top 25 najpopularnijih hrvatskih velikana koje Hrvati najviše poštuju i slave	129
100 najznamenitijih i najzaslužnijih hrvatskih velikana	130
300 najznačajnijih hrvatskih velikana	133

Portreti hrvatskih velikana	143
Najveći izumitelji, istraživači, umovi i avanturisti koji su pomicali granice mogućeg te svojim znanjem, inovativnošću i usudom zadužili čovječanstvo.....	147
Hrvatski velikani koji su svojim intelektualnim sposobnostima i vizijom prosvjeđivali i razvijali Europu te dali doprinos globalnoj civilizaciji	175
Vodeći hrvatski kipari i graditelji čija bezvremenska djela krase svjetske i hrvatske gradove te trajno svjedoče o njihovoj genijalnosti	197
Vodeći hrvatski umjetnici, slikari, fotografi i majstori animacije, čija se djela čuvaju u muzejima i galerijama svjetskih metropola i koji su svojom kreativnošću proslavili Hrvatsku	211
Najznačajniji državnici, vođe, vojskovođe, junaci i predvodnici političkih promjena koji su bili ispred svoga vremena, kreirajući nove društvene trendove i unapređujući hrvatsko društvo.....	235
Narodni prosvjetitelji, intelektualci i kulturni djelatnici koji su bili ispred svoga vremena, kreirajući nove društvene trendove i unapređujući hrvatsko društvo	265
Hrvatski znanstvenici i istraživači koji su svojim djelima u Hrvatskoj širili znanstvene vidike, svrstavajući je među napredne europske države.....	293
Najveći hrvatski književnici i velemajstori pisane riječi, čija su djela trajno obilježila hrvatsku književnost i Hrvatsku predstavila svijetu.....	317
Vodeći hrvatski glazbeni, kazališni i filmski velikani koji su svojim talentom i radom obogatili hrvatsku kulturu.....	345
Najveći hrvatski sportaši, čiji su uspjesi proslavili Hrvatsku diljem svijeta.....	371
Hrvatski sveci, velikani vjere i duhovnosti, koji su zbog iznimnih vrлина postali uzori kršćanskom svijetu te svojim djelovanjem zadužili hrvatski narod.....	377
Literatura	391
Bilješka o autoru.....	399

PREDGOVOR

Prije nekoliko godina za jedan sam časopis odlučio napisati veliki tekst pod radnim naslovom „Hrvati koji su mijenjali svijet“. Na pisanje me ponukala jedna neformalna kava u središtu Zagreba kada je moje društvo povelu raspravu o ljudima čija imena nose ulice i trgovi u glavnom gradu. Jako brzo smo se složili kako za niz tih zaslužnih osoba zapravo ne znamo tko su i čime su se bavili. Osim toga mnogi su od njih izgubili ulice u duhu nove političke paradigme, dok su neki nakon pedesetak godina prisilne pauze ponovo zauzeli ista mjesta na pročeljima zgrada. Ideološki i svjetonazorski moment je itekako bio otežavajući faktor kada je u pitanju detektiranje hrvatskih velikana, no ne i glavni. Hrvatsko društvo prema svojim se velikanima već desetljećima odnosi bez jasne strategije; od obrazovnog sustava do društveno političkih elita.

Danas su rijetke države i narodi koji proteklih desetljeća, pa i stoljeća nisu objavili izdanja posvećena vlastitim velikanima. Izbori su pokušavali na jednom mjestu predstaviti 50, 100, 200 ili više najzaslužnijih kako bi ih otrgnuli zaboravu i dali im zasluženno mjesto u kolektivnoj memoriji. Niti jedan izbor, pa tako ni ovi nisu prošli bez prijepora i kontroverzi, no unatoč tome postali su važan orijentir za društvo u prepoznavanju dobrih i loših strana nacionalne povijesti.

Desetljeće iza nas prepuno je nacionalnih izbora u nizu europskih država, u većini slučajeva iza njih su stajale velike medijske kuće pa je zbog toga ova knjiga u izdanju Večernjeg lista više nego logičan potez. Ovom izdanju prethodio je niz tekstova o hrvatskim velikanima koje je autor Božo Skoko ispisao na stranicama Večernjeg lista.

Nije ovo prvi izbor, u Hrvatskoj je u posljednjih dvadeset godina bilo raznih izbora zaslužnih, neki su od tih izbora bili predvidivi, neki potpuno iznenađujući, a neke su pratile kontroverze... Logično, jer u društvu u kojem se desetljećima vode prijepori oko državnih tvorevina u kojima je hrvatska nacija stasala, pojačana ideloškim mimoilaženjima kao i konstantnim vraćanjem na četrdeset petu teško je izabrati najzaslužnije Hrvate, a da se pri tome autor ne sudari s mitologijom i neselektivnim poklonstvom jednoj ili drugoj opciji, ideologiji, tvorevini... Očekivano takvi projekti oduvijek izazivaju pojačane (nerijetko ekstremne) osjećaje, jer je riječ o temi o kojoj svatko ima svoje mišljenje i simpatije. U emotivno obojenim raspravama teško pristajemo na kompromise ili promjenu uvriježenog mišljenja, a iz odnosa prema pojedinim nacionalnim velikanima nastojimo iščitavati nečije političko opredjeljenje, kulturološku pripadnost i kojekakve druge preferencije. Uostalom, punih dvadeset godina u javnom političkom diskursu prepoznajemo one koji su „za Tita“ i one koji su „za Tuđmana“, koliko god takva isključujuća podjela najčešće bila apsurdna. Pri tome svjedočimo dubokom nepoznavanju osnovnih činjenica, njihovoj neselektivnoj obradi ili naprosto klasičnom agitropu koji za cilj tek ima otvaranje novih sukoba i beskrajno izokretanje povijesnih činjenica. Moramo priznati da premalo znamo o vlastitim velikanima, da ih doživljavamo prilično jednodimenzionalno i bespotrebno svrstavamo u ideološke, kulturološke i razne druge kalupe. Neke nedovoljno poznajemo i cijenimo, a druge slabo promoviramo u svijetu, kako bi nas se kroz njih percipiralo, a ne kroz stare stereotipe i predrasude. Stoga, svako ovakvo izdanje ima svojevrsnu nacionalnu misiju, a ponajprije da nas informira, podsjeti ili educira o ljudima koji su stvarali Hrvatsku, koji su njezino ime pronosili svijetom ili nas zadužili na druge načine. Zato je ova knjiga važan doprinos sazrijevanju Hrvatske, lišena ideoloških i drugih predrasuda. Ne umanjujući važnost sličnih izdanja objavljenih u protekla dva i pol desetljeća, nitko još nije uspio monumentalnošću i sadržajnošću nadmašiti *Znamenite i zaslužne Hrvate iz 1925.*, a ni stilom pisanja, cjelovi-

tošću i jasnoćom osvojiti mase, kako bi dodatno popularizirali naše velikane, kao što je to pošlo za rukom nekim inozemnim izdanjima. Taj zadatak smo stavili pred Božu Skoku, procjenjujući kako je došlo vrijeme da nakon ulaska Hrvatske u Europsku uniju napokon napravimo temeljit i činjenično potkrijepljen izbor najzaslužnijih Hrvata s kojima ćemo se moći predstaviti članicama EU kao zemlja koja je u zajedničkoj europskoj povijesti zahvaljujući svojim znanstvenicima, umjetnicima, sportašima, diplomatima,... ostavila itekako dubok trag.

Isto tako, nitko se na znanstvenoj razini do sada nije pozabavio fenomenom hrvatskih velikana, odnosno načinima kako ih percipiramo, kako vrednujemo njihova djela i kako im odajemo počast kroz povijest i sadašnjost, odnosno istražio fenomen tko su zapravo naši velikani i zašto ih se tako doživljava. Zbog svega toga namjera i želja nam je bila dobiti knjigu koja će istodobno biti znanstvena i popularna, odnosno argumentirana i relevantna, a opet dovoljno pitka i bliska prosječnom čitatelju. Uvjereni smo kako smo u tome uspjeli.

Uspjeli smo ponajprije zahvaljujući autoru. Dr.sc. Božo Skoko, kao izvanredni profesor na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, komunikolog i politolog, godinama se bavi fenomenom hrvatskog identiteta i imidža, te na stranicama Obzora Večernjeg lista vješto secira položaj Hrvatske i Hrvata u Europi i globaliziranom svijetu, uspješno spajajući znanstveni pristup sa stilom dugogodišnjeg novinara i publicista. Prošlo ljeto je na stranicama Večernjakove Panorame predstavio niz hrvatskih velikana, a reakcija publike bila je posljednji poticaj i nama i autoru da svjetlo dana ugleda ovo važno djelo. Koliko god imali subjektivnu zadržku prema pojedinim imenima u ovoj knjizi, teško možemo prigovoriti njegovim kriterijima i pristupu. Oni su utemeljeni i potkrijepljeni argumentima, dovoljno široki da obuhvate sve relevantno, a opet precizno isključivi da razluče bitno od nebitnoga.

Kako bi istražio zastupljenost pojedinih velikana i njihovo mjesto u hrvatskome društvu, analizirao je imena trgova u hrvatskim gradovima, spomenike u hrvatskom glavnom gradu i zastupljenost velikana u najznačajnijim nacionalnim institucijama. Analizirao je kome posvećujemo naše poštanske marke, počasna mjesta na novčanicama, nazive manifestacija, odličja... Istražio je gdje smo pokapali pojedine velikane i kako se odnosimo

prema njihovim posljednjim počivalištima. Obradio je sve medijske i druge izbore najpopularnijih velikana, te se pozabavio njihovom vidljivošću iz inozemne perspektive.

Skoko je temeljito istražio i kako smo tretirali pojedine velikane kroz povijest i kako su se mijenjali prioriteti u različitim društvenim i državnim uređenjima, kako smo slavne pretke koristili u promociji Hrvatske, koliko su bili zastupljeni u znanstvenoj i stručnoj literaturi... Napravio je do sada najtemeljiti pregled svih objavljenih izdanja posvećenih hrvatskim velikanima, što ovo djelo čini najsustavnijim prikazom tog fenomena. A na temelju svih tih uvida napravio je jedinstveni izbor 25 najzastupljenijih, odnosno najpopularnijih i u Hrvatskoj najslavljenijih. On pritom ne ističe vlastite preferencije, već samo pomno bilježi stvarnost, odnosno zbiljski odnos hrvatskog društva prema svojim velikanima, bez obzira kako se on nekome sviđa ili ne. Uz konzultacije sa stotinjak vodećih hrvatskih intelektualaca iz različitih nacionalnih institucija, izabrao je potom 300 najzaslužnijih iz najraznovrsnijih područja djelovanja, koje je predstavio kratkim i zanimljivim životopisima. A onda konačno među njima, uz primjenu mnogobrojnih kriterija, izabrao je 100 najvećih. To je zasigurno lista od koje će početi mnogobrojna daljnja istraživanja, jer svojom cjelovitošću, pomnim odabirom i načinom vrednovanja apsolutno nadmašuje sve dosadašnje izbore. Njezina posebna vrijednost je u tome što uključuje sva područja ljudskog djelovanja – od vladara i vojskovođa, preko prosvjetitelja, graditelja i umjetnika do sportaša i svetaca. Pritom prezentira najbolje među njima vodeći se nizom kriterija – od zasluga za vlastitu domovinu, preko relevantnosti u globalnim okvirima do prihvaćenosti i popularnosti. S nekim ćemo se imenima zasigurno susresti prvi put i zapitati se kako je moguće da se ranije nismo susreli s takvim veličinama, a o onima za koje mislimo da ih poznajemo saznat ćemo mnoštvo novih detalja i nepoznatih činjenica. Zato nema dvojbe kako će ova knjiga otvoriti sasvim nove poglede na ovu tematiku, izazvati mnogobrojne rasprave i drugačije vrednovanje hrvatskih velikana. To nam je i bila namjera.

Dražen Klarić

**TKO SU
ZAPRAVO
HRVATSKI
VELIKANI
I KAKO
SE PREMA
NJIMA
ODNOSIMO?**

BILJEŠKA O AUTORU

Božo Skoko je izvanredni profesor na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, gdje vodi kolegije s područja odnosa s javnošću. Magistrirao je i doktorirao na problematici imidža Hrvatske. U teoriji i praksi se bavi odnosima s javnošću, medijima, identitetom i imidžom država u međunarodnim odnosima te brendiranjem turističkih destinacija.

Radio je kao novinar i urednik na Hrvatskoj televiziji. Suutemeljitelj je i konzultant vodeće hrvatske agencije za komunikacijski menadžment Millennium promocije.

Objavio je sljedeće knjige: „Hrvatska i susjedi – kako Hrvatsku doživljavaju u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Makedoniji, Sloveniji i Srbiji“ (AGM, Zagreb, 2010.), „Država kao brend“ (Matica hrvatska, Zagreb, 2009.), „Hrvatska – identitet, image, promocija“ (Školska knjiga, Zagreb, 2004. i 2005.) i «Priručnik za razumijevanje odnosa s javnošću» (Millenium promocija, Zagreb, 2006.).

25 najpopularnijih,
100 najznamenitijih
i najzaslužnijih
te 300 najznačajnijih
hrvatskih velikana,
koje bi svaki Hrvat i
stanovnik Hrvatske
trebao poznavati

ISBN 978-953-280-230-6

9 789532 802306 >

cijena: 49,90 kn

Večernji

Edicija